

Nunanut allanut oqartussaaffiitta annerulersinneqarnissaa siunertaralugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq

(Inatsisartunut ilaasortaq, Pipaluk Lyngø, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Nunanut allanut, Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Nunanut allanut oqartussaaffiitta annerulersinneqarnissaa pillugu oqallisissiamut pingaaruteqartumut uunga siunnersuuteqartoq Naalakkersuisut qutsavigaat. Namminersorneq pillugu inatsit atuuttoq naapertorlugu suliassa qarfinni tiguneqarsinnaanngitsuni uagut annertuumik oqartussaasariaqarnerput, Naalakkersuisut siunnersuuteqartoq tunngaviusumik isumaqatigaat. Tassani nunanut allanut suliassa qarfimmi nammineernerunissatsinnik tunngaviusumik kissaateqarnerput ilanngullugu.

Aalajangiinerit inuiatsinnut, nunatsinnullu sunniuteqartussat uagutsinnit maani najugaqartunit, Kalaallit Nunaallu angerlarsimaffimmit isiginnittunit aalajangerneqassapput. Soqutigisagut, naleqartitagullu uagut namminneerluta nunani allani pitsaanerpaamik sinniisuuffigisinnaavagut. Suleqatigisatsinnut nammineq pitsaanerpaamik sinniisuusinnaavagut. Nunatsinnik, inuiatsinnik, inuiaqatigiitsinnillu uagut ilisimasaqarnitsitut kisitta ilisimasaqarpugut. Tamanna pillugu nunatsinnut, innuttaasunut, inuiaqatigiinnullu suna pitsaanerpaassanersoq uagut nalilerluarnerpaasinnaavarput. Tamanna nunanut allanut, sillimaniarnermut, illersornissamullu tunngatillugu piginnaasanik annertunerusunik pisariaqartitsivoq.

Taamaalilluni nunanut allanut oqartussaaffiitta allanngortinneqarnissaa eqqartussagutsigu, suna anguniarnerlugu ersarissumik oqariartuutiginissaa pingaaruteqarpoq. Naalakkersuisut isumaqarput, pingaartumik nunarsuatsinni allanngortumit, nalorninartumilu nunanut allanut politikkitigut piviusumik, pisortatigoortumillu piginnaasatta ineriartortinneqarnissaat pingaaruteqartoq.

Suliassa q taanna kivissinnaaqullugu suliassa qarfinnut taasanut amerlanerusunik aamma aningaasaliisoqartariaqarpoq. Nunanut allanut, sillimaniarnermut, illersornissamullu politikkimut tunngatillugu Kalaallit Nunaata tungaaniit naammagisimaarnartumik kivitsisinnaassagutta, soqutigisagullu pitsaasumik aamma illersorneqarsinnaasumik isumagisinnaassagutsigit atugassarititaasut, atortussallu pigineqartariaqartut pigalugit piginnaasatigut, sulisutigut, suliatigullu ineriartortitsisariaqarpugut.

Suliassa qarfiit taakkua pingasut, tassaasut nunanut allanut, sillimaniarnermut, illersornissamullu politikki ullumikkut Kalaallit Nunaannut atatillugu atalluinnarput, aammali nunanut assigiinngitsunut atatillugu. Imaappoq, isertuussisinnaanissamut, paasissutissanullu mianerisarialinnik suliqaarsinnaanermut annertoerujussuarmik aamma piumasaqaatitaqartoq. Tamanna pillugu politikkitigut aamma suliatigut nunanut allanut, sillimaniarnermut, illersornissamullu politikkimut tunngatillugu amerlanerusunik, annertonerusunillu suliqaartarsinnaassagutta – nunallu allat suli pimoortissappatsigit - suliatigut siunnersuineq, sinaakkutillu politikkitigut aalajangiisarnitsinnut aamma isummertarnitsinnut tunngavissisut malinnaanissaat qulakkiissavarput. Taamaangippat tamanna akisussaasutut iliuuseqarnerunaviangilaq.

Ukiuni kingullerni nunanut allanut atassuteqarnerit aallartissimasatta atatiinnarneqarnissaanut aamma isumalluuteqassagut. Nunanut ataasiakkaanut atassuteqaatit assigiinngitsut nunanut allanut

attaveqarnitsinnik nukittorsarpaatigut. Atassuteqaatilli taakkua nutaat atatiinnarneqartariaqassagunik ineriartortinneqassagunillu isumalluutininik pisariaqatitsipput. . Taamaaliorsinnaanngikkutta nunanut allanut pingaarutilimmik suleqatigisatinnut tatiginassutitsinnik annaasaqassaagut.

Nunarsuatsinni pisut allanngoriartorput. Nunat namminneq aamma ataatsimut nunarsuatsinni pisut allanngorarnerini soqutigisatik qulakkeerumallugit nunat assigiinngitsut akornanni annertuumik pisoqarpoq. Taamannak nunat assigiinngitsut naleqqussarneranni Kalaallit Nunaat utaqqqineqanngilaq. Aamma Issittoq pineqartillugu utaqqqinngillat. Tamanna pillugu oqaaserput ”Pineqartilluta ilaassaagut” eqqortissagutsigu nunanut allanut, sillimaniarnermut, illersornissamullu politikkimut tunngasoq aningaasaliiffiginerusariaqarparput. Peqataanusinnaanerput pillugu inatsisini paragraffit kisimik aalajangiisuunngillat – aalajangiisooqataavoq suliaasaqarfimmut qanoq aningaasaliitiginersugut.

Nunat assigiinngitsut akornanni suleqatigiiffinnut ilaannut ilaasortannngornissarput kissaatigaarput, suleqatigiiffinnulli tamanut ilaasortannngorsinnaanngilagut. Tassani Kalaallit Nunaat namminersorluni naalagaaffiunnginnera Kalaallit Nunaannut killiliisinaavoq. Suleqatigiiffinnut ilaasortaaneq aamma nukissanik aningaasartuutissanillu pisariaqartitsivoq. Assersuutigalugu nunat avannarliit suleqatigiinnerini naligiinnerusumik inissinnissarput iluatsissagutsigu, nukissanik aningaasartuutissanillu pisariaqartitsissasoq naatsorsuutigissavarput. Tassunga atatillugu tamanna akissaqartinneqassammat, ilaasortaanermullu atatillugu ulluinnarni suliaasat isumaginissaannut sulisoqassagatta eqqaamassallugu pingaaruteqarpoq.

Namminersorneq pillugu inatsit uninngaannarluni inatsisaanngimmat aamma eqqaamassavarput. Uagut maani nunatsinneersugut, maanilu najugaqartugut susasaqarfitsinnut imaluunniit sulianut toqqaannartumik soqutigisatsinnut oqaasissaqarnerulernissarput Naalakkersuisut ukiut ingerlanerini anguniarnikuuaat, anguniartuassallugulu. Illersornissamut, sillimaniarnermullu politikkimut tunngatillugu Danmarkip peqatigalgu sulianut pimoorusinerput piviusumik assersuutissaavoq, tassani siullermeertumik Issittumut aamma Atlantikup avannarpasissuanut tunngatillugu illersornissamut tunngasunut isumaqatiginninniarnernut siullermeertumik peqataagatta.

Nunanut allanut tunngatillugu akuunerput, suleriaaserpullu sulii ineriartortissagatsigit Naalakkersuisut siunnersuuteqartumut isumaqataapput. Naligiinnissamik kissaateqarneq eqqumaffigaarput, siunnersuuteqartullu tikkuagaatut nunanut allanut tunngatillugu tatiginarnerusumik atassuteqarnissaq pisariaqartoq assersuutissaqarpoq. Taakkua oqaatigereerlugit aamma oqartariaqarpugut, ilaatigooriarluni nunatta aamma Danmarkip akornanni toqqaannartumik eqqartuisoqartarmat, nunallu taakkua marluk nunanut allanut suliaasaqarfiisa akornanni suleqatigiittoqarlummat. Danmarkip, Kalaallit Nunaatalu akornanni suleqatigiinneq ingerlalluarluni, siumullu ingerlasoqarluni USA-mi qaffasissumik suleqatigiissitami suleqatigiinneq assersuutissaavoq. EU-mut atassuteqarneq eqqarsaatigalugu Danmarkimik aamma suleqateqarlupugut.

Naalakkersuisut qularinngilluinnarpaat, suliaasaqarfinni uagutsinnut pingaaruteqartuni piginnaasatsinnik ineriartortitsinissarput tamatta kissaatigigatsigu. Namminersorneq pillugu inatsisip sinaakkutaasa iluini, nunanut allanut suliaasaqarfimmi tamanna aamma periarfissaavoq. Inatsisip sinaakkutai, suleriaatsinillu ineriartortitsineq assigiinngikkaluartut suleriaatsikkut ineriartortitsisoqartarmat, nunanut allanut tunngatillugu suleriaasitsinnik ineriartortitsiuarnissarput pingaaruteqarpoq. Assersuutigalugu Naalakkersuisut nunanik allanik naapitaqartillugit Danmarkimit sinniisooqartuaannarnissaa kissaatiginngilarput. Naapinnissalli taamak ittut sioqqullugit Danmarkimit oqaloqateqarsinnaallutalu siunnersortissinnaavugut. Namminersorneq pillugu inatsit 1979-imeersoq nunanut allanut suliaasaqarfimmut tunngatillugu annerusumik aalajangersagaqanngimmat

eqqaamasariaqarpoq, kisiannili suliassaqarfimmik suliaqarnitsigut piginnaasagut ineriartortissinnaasimavagut, nunanullu allanut tunngatillugu suleriaatsikkut nammineernerunissarput ineriartortissinnaasimallutigu.

Naggaterpiaani apeqqutigineqartoq pillugu eqqorpoq Namminersorneq pillugu Inatsit allangortissallugu suleqatigiit marluullutik kissaatigissappassuk, Danmarkki isumaqatiginninniarfigisussaavarput. Taamaakkaluartoq namminersorneq pillugu inatsit inatsisinut allanut sanillullugu Danmarkip, nunattalu akornanni ataatsimoorussamik isumalioqatigiissitakkoornikuuvoq, namminersornerulu eqqunneqarnissaa inuiaqatigiinni taasisitsissutigineqarnissaa, kingornalu nunani taakkunani marluusuni inatsisartunit akuersissutigineqarnissaa sioqqullugu ukiut arlallit ingerlanerini inatsisissatut siunnersuut isumaqatiginninniutigineqarnikuulluni. Eqqaamassavarput Kalaallit-danskit ataatsimoorullugu namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaa sioqqullugu nunatsinni, namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaaq nunatsinneersuinnarnit ilaasortaqaartumik sulisoqarmat . Ataatsimoorussamik isumalioqatigiissitap sulinerani kalaallit atorsinnaasaannik, namminneerluta namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitarput innersuussuteqarpoq. Tamanna pillugu namminersorneq pillugu inatsimmi sinaakkutinik allangortitsiniaannginnitsinni nammineq piareersarluarsimasariaqarpugut. Taassuma kingorna inatsisip allangortinnissaa pillugu Danmarkki peqatigalugu oqallitsigata, isumaqatiginninniartigatalu ingerlanissaa pillugu Danmarkimi naalackersuisut isumaqatigiissuteqarfigineqassapput. Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsimmi suna allangortissallugu kissaatiginerlutigu, maani nunatsinni isumaqatigiillutalu ilisimaqqissaassavarput. Taamaalilluni Kalaallit-danskit ataatsimoorullugu namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaa sioqqullugu piareersarnikuuvugut. Taamatut periaaseqarnissaq Naalackersuisut tapersorsinnaavaat.

Taamatut oqaaseqarlunga, Inatsisartut oqallilluarnissaannik kissaappakka.